Ankara Üniversitesi Yayın No: 781
APAM Yayın No: 33

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ASYA-PASİFİK ÇALIŞMALARI
UYGULAMA ve ARAŞTIRMA MERKEZİ (APAM)

TÜRKİYE'DE HİNDİSTAN ÇALIŞMALARI-II

Yayına Hazırlayan
Yalçın KAYALI

TÜRKİYE'DE HİNDİSTAN ÇALIŞMALARI-II

ISBN: 978-605-136-683-8

Ankara Üniversitesi Basımevi
http://basimevi.ankara.edu.tr

Para ile Satılamaz.

Para ile Satılamaz

Ankara - 2023

TÜRKİYE'DE HİNDİSTAN ÇALIŞMALARI – II

Yayına Hazırlayan

Yalçın KAYALI

Ankara – 2023

Ankara Üniversitesi Yayınları No: 781
Asya-Pasifik Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
APAM Yayınları: 33

ISBN: 978-605-136-683-8

Yazarların görüşlerinin sorumluluğu kendilerine aittir.

Redaktörler
Aysun HARPER
Gözde GÖKOVA

Baskı Yeri:
Ankara Üniversitesi Basımevi
İncitaşı Sokak No: 10 06510 Beşevler/ANKARA
Tel: (0312) 213 66 55
Basım Tarihi: 28/07/2022

İÇİNDEKİLER

A. Merthan DÜNDAR
SUNUŞ V

Yalçın KAYALI
ÖN SÖZ VII

H. Derya CAN
Bengal Edebiyatının Dönemleri ve Nobel Ödüllü Şair Rabindrananth Tagore ...1

Beyza Aybike DEVECİ
Bhāsa'nın Eserlerinde Öne Çıkan Tiyatro Teknikleri 15

Yalçın KAYALI
Buddhist ve Cainist Kültürün Hint Ellora Mağaraları İkonografisindeki Etkisi 33

Esra ALTINOVA TELATAR
Keşmir Sorunu'nun Dönüşümü: Savaştan Teröre 61

Melek KAYMAZ MERT
Sosyalizmden Kapitalizme Geçiş: Hindistan Bağlamında Bir Değerlendirme 79

Duygu ÖZLÜK
The Impetus of Indian Democracy Promotion: The China Factor 93

Fatma Jale Gül ÇORUK
Geçmişten Günümüze Hindistan Ermenileri 109

Quabiz MOHAMMAD
Türkçe ve Hintçe-Urduca Arasındaki Kültürel ve Dilsel Benzerlikler 123

Elif ÖCALMIŞ - Emel SİYLİM BAŞARIR
Hindistan'da Yürütülen Türkoloji Faaliyetlerine Genel Bir Bakış..... 141

Müslüme Melis SAVAŞ
Babürlü Sarayındaki Kadın Tüccarlar: Meryem-uz-Zaman (Codha Bai), Nur Cihan, Cihanârâ ve Onların Ticari Faaliyetleri 159

Bahar İZMİR
"Hüznü ve Mutluluğa Paylaşmak": Millî Mücadelenin Hindistan'daki Akisleri (1920-1924) 175

Mehmet Hanifi DİNÇ - Yusuf KILIÇ
Eski Çağ Hint Alt Kıtasında Devletin Yapısı ve Teşkilatlanması 191

Aykut KİŞMİR
The Educational Activities of Sir Sayyid Ahmed Khan in India 233

Davut ŞAHBAZ
Gandi - Cinnah Mektuplaşmaları Ekseninde Hindistan'ın Bölünme Sürecine Dair Fikirler 241

SUNUŞ

Türkiye ve Hindistan arasındaki ilişkilerin seyri, sadece Asya'da değil dünyadaki dengeleri de etkileyecek derecede bir öneme sahiptir. Bu bağlamda iki ülke arasındaki siyasi ilişkilerin, ticari, kültürel ve diğer alanlardaki irtibatın artması, tarafları daha da yakınlaştırarak karşılıklı anlayışın gelişmesinde etkili olacaktır. Türkiye'de Hindistan üzerine yapılan disiplinler arası bilimsel çalışmaların artması, bu ülke ve halklarımız arasındaki tarihî bağların daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı gibi muhatabımızı daha yakından ve farklı açılardan tanımamıza olanak sağlayacaktır. Konunun öneminin bilincinde olarak APAM, tüm yurttaşların, kurum ve kuruluşların, kısıtlama olmaksızın ulaşabileceği şekilde Hindistan üzerine bilgi üretmeye başlamıştır. Bu zaman kadar yaptığımız faaliyetler kısaca şu şekildedir:

- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Osmanlı-Malay Dünyası Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (OSMAD), Ankara Üniversitesi Asya-Pasifik Çalışmaları Uygulama Ve Araştırma Merkezi (APAM)'ın iş birliğiyle 26-27 Mayıs 2021 tarihinde düzenlenen *ASYA PASİFİK ÇALIŞTAYI: YENİDEN ASYA AÇILIMI ÇERÇEVESİNDE FIRSATLAR VE ZORLUKLAR* başlıklı panelde *Yeniden Asya Açılımı Bağlamında Geçmişten Günümüze Türkiye-Hindistan İlişkileri ve Geleceği* başlıklı bildiri, APAM Müd. Yard. Yalçın KAYALI tarafından sunulmuştur.

- Prof. Dr. A. Merthan DÜNDAR ve Doç. Dr. Yalçın KAYALI'nın editörlüğünde *TÜRKİYE'DE HİNDİSTAN ÇALIŞMALARI-I* başlıklı kitap, 20 Ağustos 2021 tarihinde yayımlanmıştır.

- *INTERNATIONAL PANEL on TÜRKİYE-INDIA HISTORICAL and CONTEMPORARY RELATIONS*. Beş Türk ve beş Hintli araştırmacının katılımıyla 29 Mart 2022 tarihinde gerçekleştirilmiş, panel metinlerinin yer aldığı Proceedings Book ise Omair ANAS ve Yalçın KAYALI'nın Editörülüğünde Mart 2023'te İngilizce olarak yayımlanmıştır.

- Rektörümüz Prof. Dr. Necdet Ünüvar'ın daveti ile Rektörlük Senato Salonu'nda, Milletvekillerinden oluşan dinleyicilere hitaben APAM Müd. Yard. Yalçın KAYALI tarafından 27 Ekim 2022'de, TARİHÎ KONJONKTÜRDE TÜRKİYE'DEN HİNDİSTAN'A BAKIŞ" başlıklı bir konuşma yapılmıştır.

TÜRKİYE'DE HİNDİSTAN ÇALIŞMALARI-II başlıklı otuz üçüncü kitabımız, Hindistan serimizin ikincisini oluşturmakta olup bir önceki çalışmada olduğu gibi farklı disiplinlerden uzmanları bir araya getirerek araştırmalarının sonuçlarını, bilgidünyamıza sunmayı amaçlamaktadır. Dileriz faydalı olur. Bu aşamada, kitabımıza makaleleriyle katkı sunan yazarlarımıza, Editörlüğü üstlenen Doç. Dr. Yalçın KAYALI'ya, APAM ile Üniversite Basımevi çalışanlarına ve son olarak her zaman çalışmalarımızı destekleyen Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Necdet ÜNÜVAR'a şükranlarımızı sunarız.

Prof. Dr. A. Merthan DÜNDAR

APAM Müdürü

ÖN SÖZ

Hindistan'ın özgürlüğü, tüm dünyanın özgürlüğüne adanmış bir özgürlüktür.

Hindistan özgür olduğunda dünya da özgür olacaktır.

M. K. Gandhi

Coğrafi olarak Hindistan, Güney Asya'da bulunan geniş bir yarımadadır; literatürde Hint Alt Kıtası adıyla da bilinmektedir. Kuzeyde Tibet Platosu ve Himalayalar doğal sınırlarını oluştururken güneyinde Hint Okyanusu ve batısında da Arap Denizi yer almaktadır. Ayrıca kuzeyinde Çin, Nepal ve Bhutan, doğusunda Bangladeş ve Myanmar, batısında ise Pakistan ile komşudur. Bu konumu, Hindistan'ı bölgesel bir güç hâline getirirken jeopolitik ve stratejik önemini de arttırmakta, coğrafi özellikleri ise doğal bir savunma avantajı sağlamaktadır.

Hindistan'ın stratejik önemi, kendisini ekonomik, siyasi ve askerî alanlarda göstermektedir. Dünyanın en kalabalık ikinci nüfusuna sahip olması ve hızla büyüyen ekonomisi, bölgesel liderlik iddialarını da güçlendirmekte ve bu sebeple küresel siyasetteki etkinliğini arttırmaktadır. Bölgesel bir güç olarak değişen ve yenilenen Asya ya da daha özelde Güney Asya ilişkilerini de peyderpey güncellemekte ve mevcut dinamikleri de göz önünde bulundurarak uluslararası ilişkiler politikalarını düzenlemektedir. Komşularıyla olan ilişkileri, stratejik rekabet, terörle mücadele, enerji güvenliği gibi konular üzerinde şekillendirilmiş olsa da jeopolitik konumu, Asya-Pasifik Bölgesi'yle Afrika arasında bir köprü görevi görmesini sağlamakta, bölgesel iş birliği ve entegrasyonun da vazgeçilmez bir üyesi olmasına sebep olmaktadır.

Hindistan'ın gücü, farklı dinler ve kültürler arasında uyum ve birlikte yaşama yeteneğinden gelir. M. K. Gandhi

Hindistan'ın binlerce yıl öncesine dayanan tarihi, son derece zengin bir ekin mirasını içerisinde barındırır. İlk yerleşimlerin izlerine, MÖ 3500-2500 yıllarına kadar uzanan ve literatürde İndus Vadisi Uygarlığı olarak anılan medeniyetin kalıntıları sayesinde ulaşılmıştır. Hint kültürünün en belirgin özelliklerinden biri, dinlerin ve felsefi düşüncelerin beşiği olmasından ileri gelir; bu kültür Buddhizm, Hinduizm, Cainizm, Sikhizm gibi farklı dinlere ve inançlara ev sahipliği yapmaktadır. Vedalar, reenkarnasyon, Yoga, karma ve mokşa gibi terimler, kültürün temel yapı taşlarını oluşturan kavramlardan yalnızca birkaçını oluştururken Hint menşeli Buddhizm, kurtuluşu ve aydınlanmayı hedefleyen mantalitesiyle önce Hindistan'a sonrasında da diğer Asya ülkelerine yayılmıştır. Hint kültüründe öne çıkan diğer unsurlardan bazıları; Hint müziği, dansı ve tiyatrosudur. Klasik Hint dansları arasında bharatanatyam, kathak, odissi, manipuri ve kathakali gibi çeşitli tarzlar yer alır; bu danslar, renkli kostümleri, zarif hareketleri ve hikâye anlatımı üslubuyla dikkat çekmektedir. Hint kültür tarihi, mimari eserleri ve arkeolojik kalıntıları bakımından da son derece zengindir. Tac Mahal, Khacuraho Tapınakları, Ellora ve Acanta Mağaraları bunlardan yalnızca birkaçıdır.

Hindistan, zengin bir geçmişe ve büyük bir geleceğe sahip olan bir ülkedir. J. Nehru.

Bu kitapta, Hindistan özelinde uluslararası ilişkiler, siyasi tarih ve kültür mirası ile ilişkili olarak dil, din, edebiyat ve mimari konuları kapsamında hazırlanmış seçkin makaleler yer almaktadır. Sözü edilen konular kapsamında; H. Derya Can, Bengal Edebiyatı ve Rabindranath Tagore ve B. Aybike Deveci, Hindu Sanskrit dram yazarı Bhāsa'yı konu alan çalışmalarıyla Hint Edebiyatı konusunda kitaba katkı sunarlarken ben de disiplinler arası bir yaklaşımla hazırlamış olduğum ve kültürel etkileşimin izlerini ortaya koyan Buddhizm ve Cainizm odaklı, Ellora Mağaraları'nı konu alan bir çalışma hazırladım. Kitaptaki uluslararası ilişkiler konulu makaleleri ise sırasıyla Esra Altınova Telatar'ın Keşmir sorunu ile ilgili çalışması, Melek Kaymaz Mert'in Hindistan özelinde sosyalizm ve kapitalizm gibi yönetim biçimleri odaklı makalesi, Duygu Özlük'ün İngilizce hazırlamış olduğu Hint'te Çin algısı, tarihi ve gelişimi odaklı çalışması oluşturmaktadır. Fatma Jale Gül Çoruk da Hindistan Ermenilerini mevzu edindiği betimleyici ve orijinal makalesiyle, Quabiz Mohammad ise Türkiye'de doktora yapmış bir Hintli olarak diller arası kültürel benzerlikler ve etkileşim odaklı makalesiyle çalışmaya destek olmuşlardır. Dil konusunda dikkat çeken diğer bir çalışma ise Hindistan'daki Türkoloji çalışmaları üzerine eş yazarlı olarak Elif Öcalmış ve Emel Siylim

Başarır tarafından kaleme alınmıştır. Bu kitabın tarih konulu makalelerini ise Babür dönemi Hindistan tarihinde kadın tüccarlar konulu çalışmasıyla Müslüme Melis Savaş ve Millî Mücadele Dönemi'nde Hindistan'ı mevzu edinen Bahar İzmir ve "Eski Çağ Hindistanı'nda Devlet" başlıklı eş yazarlı çalışmalarıyla Mehmet Hanifi Dinç ve Yusuf Kılıç'ın değerli çalışmaları oluşturmaktadır. Son olarak Aykut Kişmir'in İngilizce yazmış olduğu ve Sir Sayyid Ahmed Khan'ın Hindistan'daki eğitim faaliyetlerini konu alan çalışması ve Davut Şahbaz'ın Hindistan'ın bölünme sürecinde Gandhi ve Cinnah yazışmaları odaklı makalesi de bu kitaba değer atfeden diğer çalışmalardır.

Bu kitabın yayına hazırlanma sürecinde emeği geçen tüm yazarlarımıza ayrı ayrı teşekkür ederken akademik disiplinin doğası gereğince ciddiyetle ve titizlikle hazırlanmış bu müstakil çalışmaların, bir APAM kitabı olarak bir araya getirilerek yayımlanıyor olmasından onur duyduğumuzu özellikle belirtmeliyim. Hindistan bağımsızlık mücadelesinin liderlerinden Jawaharlal Nehru'nun dediği gibi "Hindistan'ın birlik ve hoşgörü içinde yaşaması; farklı dilleri, kültürleri ve dinleri kucaklamasıyla mümkün olacaktır."

Yalçın KAYALI

Editör- APAM Md. Yrd.

HİNDİSTAN'DA YÜRÜTÜLEN TÜRKOLOJİ FAALİYETLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Elif ÖCALMIŞ[*]- Emel SİYLİM BAŞARIR[**]

Giriş

Bir ülkenin coğrafi konumu, iklimi, su havzaları, topraklarının verimlilik oranı ve halkın tarıma elverişli toprakları doğru işlemesi, ülkenin gelişmesine ve ilerlemesine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Günümüz Hindistan, Pakistan ve Bangladeş'i kapsayan Hint-alt kıtası da gerek bulunduğu konum itibarıyla gerekse de verimli toprakları nedeniyle ticaret yollarının geçiş noktası olmuş ve birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır.

Hint-alt kıtası, batıda Umman Denizi ile doğuda Bengal Körfezi arasında, kuzeyde Himalaya Dağları'ndan güneyde Hint Okyanusu'na doğru giderek daralan üçgen biçimiyle uzanır. Önemli bir konuma sahip olan bu alt kıta, pek çok kâşifin ilgisini çekmiş ve Avrupalı tüccarların uğrak yeri olmuştur. Çin ve Batı arasında yapılan ticarette geçiş noktası olması ve pek çok baharatın anavatanı olması sebebiyle baharat ticareti konusunda önemi büyüktür. Asya'nın en eski ticaret yolu olan İpek Yolu, adını zamanın en değerli yükte hafif pahada ağır ürünü olan ipekten almıştır. Çin'in Xian kentinden başlayarak Anadolu ve Akdeniz üzerinden Avrupa'ya kadar uzanır. Zaman içinde farklı güzergâhlarla genişleyen İpek Yolu; porselen, ipek, çay, baharat ve değerli taşların Avrupa'ya taşınmasını sağlamıştır. Ticaret yolları, geçtiği coğrafyalarda sadece ticari ürünleri taşımak için değil farklı toplumların yaşam kültürlerini, dillerini ve dinlerini de aktarma açısından köprü olmuştur.

Bir diğer ticaret yolu, adını baharat ticaretinden alan Baharat Yolu'dur**.** Baharat yolunu kullanan tüccarlar, Venedik'ten yola çıkıp Hindistan'a, oradan Baharat Adaları (Endonezya) ve Çin'e kadar gelip yerli halktan ürünleri satın alıyorlardı. Orta Çağ Avrupası'nda baharat kullanımı soyluluk göstergesiydi,

[*] *Öğr. Gör.,, AÜ, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Urdu Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, eocalmis@ankara.edu.tr ORCID: 0000-0002-2321-1025.*

[**] *Öğr. Gör., AÜ, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Urdu Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,, esiylim@ankara.edu.tr ORCID: 0000-0002-2948-33.*

1 pound (453.59 gr.) zencefil, bir koyun değerinde; 1 pound Hindistan cevizi ise 3 koyun ya da yarım inek değerinde sayılırdı. Baharatların en kıymetlisi olan biberin değeri insanla ölçülürdü, 1 çuval biberin 1 insan değerinde olduğu (Parthasarathy, vd. 2008:15) söylenirdi. Baharat Yolu sayesinde Batı, Doğu'yu keşfetmiş ve kıymetli baharatlar, değerli taşlardan özellikle inci ve de deri gibi pek çok ürün Batı'ya aktarılmıştır. Baharat, aynı zamanda ilaç ve kokunun ham maddesi olarak da kullanılmaya başlanınca dönemin en kıymetli ticari ürünü hâline gelmiştir. Yüzlerce yıl devam eden baharat ticareti, tarihî ticaret yollarının oluşmasına, Doğu ve Batı arasında kültürel ve dinî etkileşimin kurulmasına, mimari ve alt yapı alanında yapılan eserlere ve en önemlisi yeni coğrafi keşiflere kapı açmıştır.

İpek ve Baharat yoluna hâkim olmak, ülkelere siyasi ve ekonomik yönden güç katmış, bu güce sahip olmak isteyen ülkeler birbirleriyle mücadele etmişlerdir. 29 Mayıs 1453 yılında İstanbul'un fethi ile Karadeniz ticaret yolunun Osmanlı'nın eline geçmesi, Batı Avrupa kıyısındaki ülkelerin açık denizlere açılıp yeni rotalar aramalarına sebep olmuş, böylece "Coğrafi Keşifler" dönemi başlamıştır. "Afrika sahillerinde ve Hint Okyanusu'nu çevreleyen ülkelerin denize açık bazı liman şehirlerinde Portekizliler egemenlik kurmuştu. Denizcilikte ileri olan Portekizliler açık açık Hint yarımadasının doğal zenginliklerinden faydalanmaya ve Hristiyanlığı yaymaya geldiklerini" (Özbaran 1977: 71-73) söylüyorlardı. 1498 yılında Portekizli Vasco Da Gama'nın Ümit Burnu'nu keşfetmesiyle Avrupa ve Hindistan arasındaki deniz ticaret yolu açılmış, Venedik ise sahip olduğu ticari üstünlüğü Portekizlilere kaptırmıştır. Da Gama'nın başarılı yolculuğu baharat ticaretinde rekabetin artmasına sebep olmuştur. Batı Avrupa -Portekiz, İspanya, Fransa, Hollanda ve Büyük Britanya- baharat üreticisi olan koloniler için kanlı deniz savaşları yapmışlardır (Parthasarathy vd. 2008:15). Vasco Da Gama'nın Ümit Burnu'nu keşfetmesiyle Hindistan'a deniz yolu ile ulaşım daha kolay sağlanmış, Baharat Yolu da yavaş yavaş önemini yitirmeye başlamıştır.

Avrupalılardan önce Arapların bölgede bir süre hâkim olduğunu söylemek mümkündür. 711 yılında değerli eşya yüklü bir Arap gemisi, Sri Lanka Adası'nda deniz korsanları tarafından saldırıya uğramış, gemideki mallar yağmalanmış ve tüccarlar bugünkü Karaçi Limanı'nda alıkonulmuştur. Alıkonulan gemideki malların ve esir düşen vatandaşların iade edilmemesi üzerine Muhammed Bin Kasım önderliğindeki ordu, Sindh'e düzenlenen seferde başarı göstermiş ve böylece bölgede Arap hâkimiyeti başlamıştır (Kişmir 2019: 8-9).

Kraliçe I. Elizabeth'in 31 Aralık 1600 tarihli fermanı ile kurulan Doğu Hindistan Şirketi (East India Company), başkasının ortaklığına gerek duymaksızın doğu ülkelerinde ticaret yapma hakkını elde etmiştir. Nitekim bazı İngiliz tacirler, şirket tarafından XVII. yüzyılın başlarında Hindistan'a gönderilmişler ve 1612'de batı sahillerinden Sûrat'ta oturma izni alarak ticarete başlamışlardır (Durmuş 2004:64). "Özellikle İngiliz Genel Vali Warren Hastings döneminde ivmelenen eğitsel ve kültürel faaliyetler vasıtasıyla Hindistan halkıyla kaynaşan ve edebi ve eğitsel katkılar sunma bahaneleri altında Hindistan'daki misyonerlik uygulamalarını hızlandıran İngilizler, Babür İmparatorluğu'nun son dönem yöneticilerinin yönetsel zafiyetlerinin de teşvikiyle kısa sürede Hindistan'da askeri, siyasi ve ekonomik alanlarda otorite kurmaya başlamışlardır" (Şahbaz 2023: 24). İngilizler bu otorite ile 1947 yılına kadar bölgede sömürgeci politikalarına devam etmişlerdir.

> "Genel olarak Hindistan, zengin bir ülkedir ve su olunca yılda iki kere ürün veren toprakları çoktur; ürünleri türlü türlüdür; bunlar, makinelerin icadından önce acunun en geniş dokuma sanaayine malik olması ve ince işe eli yatar pek çok işçi ve ustasının bulunması da bu zenginliğinin en önemli âmilleri arasındadır. Bundan başka hemen hemen kendi kendine yeten bir ülkedir, at ve bazı yemişler bir yana bırakılırsa, dışarıdan bir şey getirtmeye muhtaç değildir denilebilir. Dolayısıyla dışarı çıkardığı mallar karşılığında hemen hep değerli maden (altın, gümüş) ve değerli taş getirtir ve bunlar orada biteviye birikir" (Bayur 1987: 366).

Yayılma politikası ve yeni bölgelerin fethedilip topraklarının büyümesi için çeşitli Türk kavimleri keşif seferleri düzenleyip bölge hakkında fikir sahibi olmuşlardır. Bunun yanında siyasi krizlerin ortaya çıkması da farklı bölgelere yönelme ve yeni yaşam yerlerinin keşfedilmesine vesile olmuştur. "Abbasilerin çöküş döneminde birçok eyalet bağımsızlığını ilan eder ve İslam coğrafyasında birden çok Müslüman devlet kurulur. Orta Asya'da da siyasi çalkantılar yüzünden Müslüman Türkler Hindistan'ın kuzeyine erişirler ve bu bölgelere yerleşerek yeni yaşam alanı oluştururlar" (Kişmir 2019: 11). Hindistan'da Türklerin varlığı çok uzun yıllar öncesine dayanmaktadır. Bu süreç neticesinde Hindistan'da dil, din, edebiyat, mimari ve kültürel alanlarda etkileşim görülmüştür.

Hint-Türk İmparatorluğu'nda Türklerin ve Türkçenin Yeri

Türklerin Hindistan bölgesine zaman zaman gelme girişimleri olduysa da çetin iklim koşulları, kültürel farklılıklar ve bölge hakkında bir gözlem değerlendirmesi yapılamamasından kaynaklı bir istikrar sağlanamamıştır. Gazne Devleti'nin temeli, Kâbil yakınlarındaki Gazne'de 12 Ocak 963 yılında Alp Tigin tarafından atılmış ve Afganistan bölgesinden Hindistan'a doğru uzanan bir serüven başlamıştır. Böylece Hindistan'da daha sonraki dönemlerde kurulacak olan Türk-İslâm devletlerinin de temelleri atılmıştır. Gazne Devleti'nin büyümeye başlamasıyla Müslüman Türkler Hindistan'a girme konusunda daha ciddi adımlar atmaya başlamıştır. "Hindistan'daki Türk tarihi açısından batıdaki Indus (Sind) Havzası da oldukça önemlidir. Zira yabancıların, bu arada Türklerin de Hindistan'a geçmelerine imkân sağlayan kuzeybatıdaki üç önemli yol; Kabil, Kandahar ve Mekran yolları bu bölgeye açılmaktadır. Dolayısıyla Lahor, Multan ve Uççh kaleleri gibi güzide şehirlere sahip olan bölge, Hindistan tarihinin büyük bir bölümünü meydana getiren istila hadiselerinin ortaya çıkıp geliştiği ve bunlara bağlı olarak kurulan devletlerin ağırlık merkezlerinin de bulunduğu bir yer olmuştur." (Çöhçe 1996:982). Türklerin düzenlediği seferler sonucunda elde edilen başarı ile hâkimiyet sağlanmış; bunun neticesinde Müslümanlığın yayılması, kültürel farklılıkların tanışması ve dillerin etkileşimi ortaya çıkmıştır. "Türk hükümdarları arasında bazıları, hele genel savaş cereyanlarından uzakta kalan kenar yerlerdeki hükümdarlar, İslam ve yerli kültürlerin birbirini tanımalarına ve az çok kaynaşmalarına ve hatta Hindu kültürünün yayılmasına yardım etmişlerdir" (Bayur, 1987: 361). Geçmişte iki faklı motifin bir araya gelmesi ile mimari, mutfak ve kültür sanat gibi alanlarda gerçekleşen etkileşimin izleri günümüze kadar kültürel olarak aktarılmıştır. Türklerin hoşgörü politikası ile düzenlediği seferler karşısında bölge halkı direnme yerine anlaşma yolunu seçmiştir. Bıyıktay (2021:191)'a göre "1525'te Babür Şah'la başlayan Hindistan Türk İmparatorluğu bugün bile saygıyla anılan siyasi, idari, toplumsal, ekonomik ve mali birçok kurum bırakarak tarihin sinesine gömülmüştür." Siyasi, kültürel, mimari, dinî ve ticari ilişkilerin olduğu bölgelerde dillerin etkileşimi de kaçınılmazdır. Bu süreç doğaçlama ve uzun vadelidir. Hindistan'da birbirinden farklı çeşitli devletler kurulmuştur. Hiç kuşkusuz din, dil ayrımı yapmayan, halka eşit davranan Türk devletlerinin etkisi büyük olmuştur. Bu etki, dil konusunda da görülmektedir. "Hintçedeki Türkçe ögeler, Türk ve Hint kültür ve dil ilişkilerinin sonucudur. Yapı bakımından çok değişik olan Türk lehçeleriyle Hintçe kelime unsurlarının birbirleriyle alışverişi olayına coğrafik, kültürel, tarihi ve sosyal etkenlerin neden olduğu söylenebilir" (Bokuleva vd. 2012: 445).

Yüzyıllarca süren Hint ve Türk kültürünün etkileşiminin dil açısından değerlendirilmesi hususu Bayur (1987 :351)'a göre şöyledir: "Hindistan Türklüğünün resmi dili Farsça idi; yerlilerin birçok dilleri vardı. Kuzey Hindistan'da en yayık olan dil Hindi'dir. Türk ve yerlilerin teması yüzünden Farsça ve daha az ölçüde Türkçenin işbu Hindi dili ile karışmasından 'Ordu Dili' denilen dil ortaya çıkmıştır. Büyük şair Hüsrev'in bu dile çok hizmeti olmuştur. Bugün Hindistan Müslümanları arasında en yayık dil 'Ordu Dili' ve Hindular arasındaki de 'Hindi Dili'dir."

Hindistan'a düzenlenen seferlerle bölgeye gelen yönetici ve askerler bölgedeki halka karşı anlayışlı ve hoşgörülü davranışlar sergilemiştir. Bu hoşgörülü davranışların neticesinde halk da yöneticilerle kaynaşmak için iletişime geçmiş böylece iki dil arasında kelime alışverişi başlamıştır. "Hintçeye geçen Türkçe kelimelerin en büyük kısmını askeri terminoloji oluşturmaktadır. Doğuda derebey toplumunun sosyal ve siyasi yapısında ordunun her zaman ayrı bir yeri vardır, çünkü teşekkül acısından derebeylik sistemi esasta askeri bir kurumdur. İdare ve askeri isimlerin (askeri bölükler, rütbe ve silah isimleri) ekseriyetle Türkçe olması, Türklerin siyasi ve idari açıdan egemen olduğunun bir delilidir" (Bokuleva vd. 2012: 446).

Hindistan'da Türklere verilen önem ve değerin bir örneğini Altunkaya (2020 :67), şöyle ifade etmiştir: "Tarihler 1 Mart 1935 yılı Cuma gününü gösterdiğinde Yeni Delhi Okla civarında Gandi, Muhammed İkbal, Muhtar Ahmet Ensârî gibi Hindistanlı öncülerin yanı sıra bir Türk de Camia-i Milliyye-i İslamiyye Üniversitesi'nin temel atma töreninde hazır bulunmuştur. Bu kişi, 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgali üzerine düzenlenen Fatih, Sultanahmet ve Üsküdar mitinglerinin konuşmacısı, Türk Edebiyatı'nın Millî mücadeleye tanıklık etmiş yazarı Halide Edip Adıvar'dır."

Uzun yıllar süren kültürel etkileşim ve kelime alışverişleri teknolojinin gelişmesi ve kariyer planlamasına bağlı olarak günümüzde farklı biçimlerde devam etmektedir.

> "Hindistan ve Türkiye, dostluk ilişkilerini geliştirmek ve dünya barışına katkıda bulunmak amacıyla Ankara'da 14 Aralık 1951 tarihinde bir dostluk anlaşması imzalamışlardı. Antlaşmaya Türkiye adına Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Hindistan adına ise Türkiye Büyükelçisi Chandra Shekhar Jha imza atmıştı. Anlaşma ile taraflar diplomasi ve konsolosluk münasebetlerini sürdürmeyi; ticaret, seyrisefain, gümrük, havacılık, suçluların iadesi gibi iki ülkeyi ilgilendiren alanlara yayılan ilişkilerini yürürlükte bulunan ve daha sonra aralarında

> imzalanacak özel anlaşmalara göre düzenlemeyi kararlaştırmışlardı. Türkçe, Hintçe, İngilizce dillerinde süresiz olarak düzenlenen antlaşmada kültürel ilişkileri geliştirme arzusunun da altı çizilmişti." (Malkoç 2016 :115).

Hindistan'da Türkçe Öğretimi

Hint alt-kıtasında iki toplum, refah içinde bir arada yaşayabilmek ve günlük yaşamlarını rahatça idame ettirebilmek için yakın ilişkilerde bulunmuştur. Yukarıda da kısaca değinilmeye çalışılan münasebetler sonucunda Türkler Hint alt-kıtasında derin izler bırakmış, diller arası etkileşim kaçınılmaz olmuştur. İşte bu nedenle Türkçe ve Hintçe arasında binlerce ortak kelime olduğu bilinmektedir. Quabiz Mohammad (2020: 86)'a göre; "Türkçe ve Hintçe-Urduca arasında 1.400 güncel ortak kelimeye ulaşmıştır." Dünya genelinde, özellikle son yıllarda Türk dizilerinin ve saygın ödüller kazanan Türk filmlerinin etkisiyle Türk kültürüne, Türk tarihine ve Türkçeye karşı ilgi artmaktadır. Bu da tüm dünyada Türkçe öğretimi ve öğreniminin her geçen gün daha fazla önem kazandığını göstermektedir.

Son yıllarda Hindistan'da da yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek isteyenlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. "Hindistan'daki öğrencilerin en çok öğrendiği dillerin dağılımına bakıldığında ilk sırayı İngilizce, ikinci sırayı Türkçe ve üçüncü sırayı Korece almaktadır (İşcan vd. 2012: 411)." Bu da gösteriyor ki son yıllarda yükselişe geçen yabancı dil olarak Türkçe öğrenimi merakı, çok sayıda ülkede olduğu gibi Hindistan'da da yükselişe geçmiştir. Yalnızca üniversitelerde değil dil kursu ve özel dersle ya da kendi imkânlarıyla Türkçe öğrenmek isteyen kişiler online programlar ya da videolar aracığıyla Türkçe öğrenmeye çalışmaktadır. Türk kanallarını izleme ya da dizileri dublaj olmadan takip etme de Türkçe öğrenmek için kullanılan yöntemlerden biridir. Hindistan'daki bireylerin birçok dili ana dili olarak konuştukları görülmektedir. Hindistan'da Hindī dili dışında konuşulan pek çok dilin bulunması, ülkenin kültürel zenginliğine bir işarettir.

> "Türkçe; Hindistan'da Jamia Millia İslamia Üniversitesi, Jawaharlal Nehru Üniversitesi, Aligarh Muslim Üniversitesi ve Gauhati Üniversitesinde öğretilmektedir. Fiili olarak bakıldığında Türkçenin sistemli olarak öğretimi Jamia Millia İslamia Üniversitesinde yapılmaktadır. Jamia Millia İslamia Üniversitesinde Türkoloji lisans programı, yüksek diploma (ileri seviye), diploma (orta seviye) ve sertifika (temel seviye) olarak kurslar yer almaktadır. Jawaharlal Nehru Üniversitesinde ise Türkçe seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Aligarh Muslim

Üniversitesinde hem sertifika hem de diploma, Gauhati Üniversitesinde ise yüksek diploma olarak yer almaktadır. Yalnız Aligarh Müslim Üniversitesi ve Gauhati Üniversitesinde Türkçe dersi henüz diğer üniversitelerdeki gibi sistemli ve verimli bir şekilde yürütülememektedir. Hindistan ve Türkiye'nin gerek nüfus gerekse artan ekonomik ilişkileri düşünüldüğünde iki dilin de karşılıklı olarak öğretilmesinin aciliyeti kendiliğinden ortaya çıkar. Hindistan'da tanınmasında geç kalındığını söyleyebileceğimiz Türkçe, üniversite programları yanında, yukarıda ifade edildiği gibi kurslarda da öğretilmektedir. Hindistan'da Türkçe 2006-2007 öğretim yılında önce kurslar, seçmeli ders ve üç yıllık lisans programı olarak faaliyete girmiştir. İlk olarak TİKA'nın Türkoloji Projesi kapsamında 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Yeni Delhi'de bulunan Jamia Millia Üniversitesinde öğretilmeye başlanmıştır. Beşerî Bilimler ve Diller Fakültesine bağlı olarak sertifika programı şeklinde başlatılan Türkçe öğretimi diploma, yüksek diploma ve nihayet 2012-2013 yılında ise 3 yıllık Türk Dili ve Edebiyatı Programı şeklinde faaliyete geçen program günümüzde de devam etmektedir. Jawaharlal Nehru Üniversitesinde Türkçe, Farsça ve Orta Asya Çalışmaları Merkezi tarafından lisans öğrencileri için 2006-2007 öğretim yılında seçmeli ders olarak açılmış, sonradan Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Okuluna (School of Language, Literature and Culture Studies) bağlanmıştır. Aligarh Muslim Üniversitesi, 2013 yılında Türkçe sertifika ve diploma vermeye başlamıştır. Adı geçen üniversitedeki bölüm, Sosyal Bilimler Fakültesi'ne (Faculty of Social Science) bağlıdır. Türkçe Gauhati Üniversitesinde yüksek diploma olarak yer almaktadır. Hindistan'ın güneyindeki Haydarâbâd şehrinde bulunan EFL Üniversitesi'nin Asya Dilleri Bölümünde Çince, Japonca, Korece, Farsça ile birlikte Türkçe de yer almaktadır. Fakat Türkçe öğretecek öğretim elemanı eksikliğinden dolayı bu program henüz açılmamıştır." (Mohammad 2020: 40-41).

Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji Projesi[1]

Yurt dışında Türkçe öğretimi alanında başarılı faaliyetler sergileyen Yunus Emre Enstitüsü; kültürümüzü, dilimizi, edebiyatımızı, sanatımızı

[1] *Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji Projesi Koordinatörlüğü tarafından 2014 yılında Türkoloji Projesi Kapsamında Görevlendirilen Öğretim Elemanları İçin Hazırlanan El Kitabı'ndan alınmıştır.*

tanıtmak için tüm dünyada kültür merkezleri açmakta ve üniversitelerle iş birliği yapmaktadır. Bu çerçevede, üniversitelerle Türkoloji Projesi İşbirliği Protokolü imzalamak suretiyle mevcut olan bölümler desteklenmekte ve yeni bölümlerin açılmasına teşvik edilmektedir. Yaklaşık 50 ülkede 100 Üniversite ile Türkoloji protokolü bulunmaktadır.

Türkoloji Projesi, 1999 yılında -o zamanki adıyla- Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı (TİKA) tarafından başlatılmış ve ilk defa 2000-2001 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulmuştur. Türkoloji Projesi çerçevesinde Türk dili öğreniminin nitelikli hâle getirilmesi, Türkiye ile diğer ülkeler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, dolayısıyla bu ülkelerde yapılacak eğitim, kültür ve sosyal faaliyetler çerçevesinde Türkçe konuşabilen bir kitlenin oluşturulması, Türkiye'nin ve Türk kültürünün yurt dışında daha iyi tanıtılması hedeflenmektedir. Proje, 20 Eylül 2011 tarihinde imzalanan protokolle Yunus Emre Enstitüsüne devredilmiştir. Protokolün imzalandığı tarihten itibaren proje kapsamında, üniversitelerde ve Türkçe kurslarında gerçekleştirilen bütün faaliyetlerin Yunus Emre Enstitüsü tarafından yürütülmesi kararlaştırılmıştır.

Türkoloji Projesi'nin amacı, Türkiye'nin diğer ülkelerle dostluğunu geliştirmek, kültürel alış verişini arttırmak; Türk dili, tarihi, edebiyatı, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek, bununla ilgili yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak, yurt dışındaki Türkçe/Türkoloji/Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine Türkiye'den öğretim elemanı görevlendirerek bölümlerin eğitim öğretime devam etmesini sağlamak, yurt dışında Türk dili ve edebiyatı öğrenimini nitelikli hâle getirmek, Türk kültürünü ve Türkiye'yi yurt dışında daha iyi tanıtmaktır.

Jamia Millia Islamia Üniversitesinde Türkçe Öğretimi

Hindistan genelinde Türkçenin en kapsamlı ve sistemli öğretildiği yer Jamia Millia Islamia Üniversitesidir. Türkoloji projesi ile her yıl tüm öğretim dönemini kapsayacak şekilde Türkiye'den yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanına hâkim akademisyenler görevlendirilmektedir.

Akademisyenlerin yıllara göre dağılımı şu şekildedir;

Eğitim Öğretim Yılı	*Türkiye'den Görevlendirilen Akademisyen Sayısı*
2006-2007	*1*
2007-2008	*1*
2008-2009	*1*
2009-2010	*1*
2010-2011	*1*
2011-2012	*1*
2012-2013	*2*
2013-2014	*4*
2014-2015	*4*
2015-2016	*4*
2016-2017	*4*
2017-2018	*4*
2018-2019	*3*

Tüm dünyayı etkisine alan Covid-19 nedeniyle 2019 yılından itibaren Türkiye'den akademisyen gönderilmesi mümkün olmamıştır. Bunun yerine alana ve Türkçeye hâkim, YTB bursu sayesinde yüksek lisans ya da doktora eğitimini Türkiye'de tamamlamış 4 yerel okutman görevlendirilmiştir. Böylece yerel okutmanlara maddi destek verilmesinin yanı sıra, mezun oldukları bölüm ile alakalı mesleklerini icra ederek kendilerini geliştirme ve gönül verdikleri Türkçeye hizmet etme imkânı sağlanmaktadır.

Şu anda Jamia Millia İslamia Üniversitesi Yabancı Diller Bölümünde 3 yıllık Türk Dili ve Edebiyatı lisans programı ile beraber sertifika programı, diploma programı, advance diploma programı ve seçmeli Türkçe dersi yer almaktadır. Bu programların tümünde kayıtlı olan toplam öğrenci sayısı 175'tir. Söz konusu bölümlerde hâlihazırda ders veren 4 yerel okutman bulunmaktadır.

Öğrenciler Türkçe derslerinin yanı sıra, kültür faaliyetleri ile de Türkiye'yi ve Türkçeyi daha da yakından tanıma fırsatı elde etmektedir.

Yunus Emre Enstitüsünün Türk kültürü tanıtımı ile ilgili programlarına öğrenciler yoğun ilgi göstermekte ve katılım sağlamaktadır.

Geçmişten günümüze kültürde ve dilde gerçekleşen etkileşim neticesinde ortak kültür programları düzenlenmekte ve bölümün bilinirliği artırılmaktadır.

Lisans programından mezun olan öğrenciler, kendi alanları ile ilgili daha başarılı bir kariyer planı yapabilmek için Yurtdışı Türkler ve Akraba

Topluluklar Başkanlığının Türkiye Bursları programına kabul görmeyi hedeflemektedir. Bu program, iki ülke arasındaki sosyal, kültürel, politik ve ekonomik bağları genişletme ve geliştirmeyi amaçlamakta ve Türkiye'nin en itibarlı üniversitelerinde eğitim ve burs imkânı sunmaktadır. Bu nedenle öğrenciler bölümdeki okutmanların yönlendirmesiyle yoğun ilgi göstermektedir.

Jamia Millia Islamia Üniversitesinin 6 dönemlik Türk Dili ve Edebiyatı lisans programı şu şekildedir:[2]

1st Year		**CODE**	**SUBJECT**	**Content**
	Semester I	TR 101	Turkish Text A-I	
		TR102	Turkish Grammar I	
	Semester II	TR201	Turkish Text A-II	
		TR202	Turkish Grammar A-II	
2nd Year				
	Semester III	TR-301	Turkish Text B-I	
		TR-302	Turkish Grammar & Translation B-1	
		TR-303	Ottoman Turkish-I	
	Semester IV	TR-401	Turkish Text B-II	

[2] Jamia Millia Islamia Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 2022-2023 Öğretim Yılı ders programı ve öğrenci verileri 31.01.2023 tarihinde alınmıştır.

		TR-402	Turkish Grammar & Translation B-II	
		TR-403	Ottoman Turkish-II	
3rd Year				
	Semester V	TR-501	Translation & Composition-I	
		TR-502	Modern Turkish Literature-I	Tanzimat, Servet-i Fünun, Fecr-i Ati, Milli Edebiyat, Cumhuriyet Dönemi
		TR-503	Turkish Divan Literature-I	
		TR-504	Turkish Folk Literature-I	
		TR-505	History of Turkish Language & Litreature-I	Göktürk, Uygur, Karahanlı
		TR-504	Translation & Composition-I / Basic (Çeviri ve Deneme-I)	
	Semester VI	TR-601	Translation & Composition-II	
		TR-602	Modern Turkish Literature-II	
		TR-603	Turkish Divan Literature-II	
		TR-604	Turkish Folk Literature-II	
		TR-605	History of Turkish Language & Litreature-II	Çağatay, Kıpçak, Eski Anadolu Türkçesi
		TR-604	Translation & Composition – II / Basic (Çeviri ve Deneme - II)	

Türkçe Metinler, Türkçe Dil Bilgisi, Çeviri, Osmanlı Türkçesi, Kompozisyon, Modern Türk Edebiyatı I-II (Tanzimat, Servet-i Fünun, Fecr-i Ati), Divan Edebiyatı I-II , Türk Halk Edebiyatı I-II, Türk Dili ve Edebiyatı Tarihi I (Göktürk, Uygur, Karahanlı), Çeviri ve Deneme, Türk Dili ve Edebiyatı Tarihi II (Çağatay, Kıpçak, Eski Anadolu Türkçesi) gibi derslerin yer aldığı program ile öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı alanına hâkim olması amaçlanmaktadır.

2022-2023 öğretim yılında Jamia Millia Islamia Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü lisans, sertifika, diploma, advanced diploma ve bununla birlikte seçmeli Türkçe dersini alan öğrencilere Türkçeyi nerede öğrendikleri, neden Türkçe öğrendikleri, Türkçe öğrenmek için derslerin dışında hangi araçları kullandıkları ve mezun olduktan sonra hangi alanda çalışmak

istedikleri gibi soruların yer aldığı bir görüşme formu iletilmiştir. Görüşmeye 74 öğrenci katılmış olup öğrencilerin %62,2'si erkek %37,8'i kadındır.

Görüşmeye katılan öğrencilerin %95,9'u 18-25 yaş aralığında, %4,1'i 26-30 yaş aralığındadır. Ankete katılan öğrencilerin tümü Jamia Millia Islamia Üniversitesi'nde öğrenim görmektedir. Öğrencilere sorulan "Neden Türkçe Öğreniyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplar şu başlıklarda toplanmıştır:

- Kariyer planlaması,
- Eğitim hayatına Türkiye'de devam etmek,
- Türkiye'yi yükselişte olan bir ülke olarak görmek,
- Türk kültürünü öğrenmek,
- Türk tarihini öğrenmek,
- Türk dizilerine olan merak,
- Türkiye'ye yerleşmek.

Cevaplardan anlaşılacağı üzere Hindistan'da Türkçe öğrenmek, gelecek için atılacak adımların daha sağlam olabileceği ve kariyer kapısının daha rahat açılabileceği düşüncesi ile tercih sebeplerinin başında gelmektedir. Üniversitedeki derslerin yanı sıra, öğrenciler Türkçelerini geliştirmek için şu araçları kullanmaktadır:

- Film izlemek,
- Kitap okumak,
- Telefonlara indirilen çeşitli uygulamalarla pratik yapmak,
- Türkçe müzik dinlemek,
- Türk dizilerini takip etmek,
- Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Seti ile öğrendiklerini pekiştirmek,
- Türkiye'den arkadaş edinmek.

Görüşmeye katılan öğrenciler üniversitedeki derslerle yetinmeyip Türkçelerini geliştirmek için farklı uygulamalar ve yöntemler kullanmaktadır. Bu yöntemlerle dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olduktan sonra kariyer planlaması için düşündüğü iş alanları ise:

- Üniversitede okutman olarak görev yapmak.
- İlgili büyükelçiliklerde çalışmak.
- Türkiye ile bağlantılı şirketlerde çalışmak.
- Türkiye'deki büyük firmalarda görev almak.
- Her iki ülke arasında gerçekleşen ziyaretlerde simultane tercümanlık yapmak.
- Kitap çevirileri yapmak.
- Amazon gibi dünya çapında iş imkânı bulunan online şirketlerde çalışmak.

Görüşmeye katılan öğrenciler, Türkiye'yi yükselen bir ülke olarak görmekte ve Türkçeye gerçek anlamda hâkim oldukları takdirde iş bulma imkanlarının çok çeşitli alanlara yayılabileceğini düşünmektedir. Özellikle Türk dizileri, dizi ve filme uyarlanan edebiyat eserleri ve Türk oyunculara duyulan hayranlık ve merak, onları Türkiye'ye ve Türkçeye daha da yakınlaştırmaktadır. Nüfus ve talep çok fazla olmasına rağmen Türkçenin öğretimi bölgede yeterli görülmemektedir. "Çok büyük bir coğrafyaya sahip olan Hindistan'da sadece Delhi şehrinde iki ve Guwahati şehrinde bir Türkçe öğretim kurumu bulunmaktadır ve bu sayılar oldukça azdır. Ülkede 29 eyalet bulunmaktadır. Türkçe öğretimi kursları ve kurumları her eyalette olmasa bile en azından Lucknow, Hyrdabad, Mumbai, Thirvananthaapuram, Chennai, Bhopal, Kolkata gibi eyaletlerin başkentlerinde açılabilir. Ülkede diğer ülkelerdeki gibi kültür merkezleri faaliyet gösterebilir. Kursların yanı sıra mümkün olduğu kadar Türk Kültürü Merkezi açılmasının faydalı olacağı söylenebilir." (Minhaj 2021:4499).

Sonuç Yerine

Geçmişten günümüze ülkeler arasındaki tarihsel bağların etkileşimi sonucunda ülkeler birbirinin kültürünü ve dilini öğrenmek için çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Bunun için üniversitelerde lisans, yüksek lisans, sertifika, seçmeli ders, diploma vb, programlarla dil öğretimi desteklenmektedir. Özellikle dilin en iyi ve en doğru şekilde öğretilebilmesi için T.C. Dış İşleri Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı vb. yetkili kurumlar maddi destekte bulunmaktadır. Gençler, büyük ölçüde kariyer kapısını aralayabilmek için yeni bir dil öğrenmeyi tercih etmekte, bununla birlikte dilini ve kültürünü öğrendiği ülkede yaşamayı istemekte ve mümkünse eğitimine orada devam

etmek için burs programlarına başvuru yapmaktadır. Hindistan'da Türkçe öğrenen öğrencilerle yapılan görüşmede öğrenciler, Türkiye Hindistan Büyükelçiliği ve Hindistan'daki resmî kurumların onların geleceklerini şekillendirmek ve onları doğru yönlendirmek için belirli aralıklarla toplantı ve etkinlik tertiplemelerini talep etmektedir. Hindistan ve Türkiye yıllardır ekonomik ve siyasi ilişkilerde etkileşim hâlindedir. Ekonomik açıdan yükselişte olan bu iki ülkenin yatırım ve ticaret faaliyetleri gün geçtikçe artmaktadır. Bu etkileşimin ortak kültür ve dil ile ilgili bilimsel çalışmalar ve akademik alanda da arttırılması beklenmektedir. Hâlihazırda Jamia Millia Islamia Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 175 öğrenci, Jawaharlal Nehru Üniversitesi'nde Türkçeyi seçmeli ders olarak tercih eden 80 öğrenci, Yunus Emre Enstitüsü Uzaktan Türkçe Öğretim Portalı sisteminde Hindistanlı 70 öğrenci bulunmaktadır. 29 eyaleti bulunan ve nüfus bakımından dünyada ilk sıralarda yer alan Hindistan'ın diğer bölgelerinde de yabancı dil olarak Türkçe öğrenimi talebi gün geçtikçe artmaktadır. Bu nedenle, öncelikle Türkçe öğretebilecek yerel okutman yetiştirilmesi yönünde çalışmaların arttırılması ve akabinde büyük eyaletlerde Türkçe öğretimi için girişimlerin başlatılması önem arz etmektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin, Türk dilinin, edebiyatının, tarihinin, kültürünün ve sanatının tanıtılması yönündeki çalışmalarını sürdürmek için Yunus Emre Enstitüsü Hindistan Kültür Merkezi'nin faaliyete geçmesi faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Bayur, Y. Hikmet (1987) *Hindistan Tarihi*. 3. Cilt. Ankara: TTK Yayınları.

Bıyıktay, Halis (1991). *Timurlular Zamanında Hindistan Türk İmparatorluğu.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Bokuleva, Avakova ve Abeldayev, Jenisbek (2012). Türk Kültürünün Hindistan Uygarlığına Etkisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 441-454.

Bulgur, Durmuş (2004). "Ticaretten Sömürgeciliğe XIX. Yüzyılda Hindistan ve İngiliz Hâkimiyeti". *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi* 17: 63-102.

Cöhçe, Salih (1996). "Gazneli Mahmud Dönemine Kadar Hindistan'da Türk Varlığı". *Erdem* cilt: IX, 27: 981-987.

İşcan, Adem vd. (2012). "Hindistan'da Yabanci Dil Olarak Türkçe Öğrenen Genç-Yetişkinlerin Öğrenme Geçmişlerinin Bazi Değişkenlere Göre Incelenmesi." *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/4: 407-415.

Kandiannan, Parthasarathy ve Srinivasan, V.(2008). *Organic Spices*. New Delhi: New India Publishing Agency.

Kişmir, Aykut (2019). *Pakistan Tarihinde Türkler*. İstanbul: Demavend Yayınları.

Malkoç, Eminalp (2016). "Yüzyilin İkinci Yarisinda Türkiye ile Hindistan'in Siyasi İlişkileri". *Avrasya İncelemeleri Dergisi* 5(1) :109-145.

Minhaj, Mohd. (2021)." Hindistan'da Türkçe ve Türk Edebiyatı Öğretimi ve Yunus Emre Enstitüsü". *Journal of History School* 55: 4486-4503.

Mohammad, Quabiz (2020). *Türkçe ve Hintçe-Urduca ortak kelimeler yardımıyla Hindistanlı öğrencilere Türkçe öğretimi.* Yayımlanmış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Özbaran, Salih (1977). "Osmanlı İmparatorluğu ve Hindistan yolu: XVI. Yüzyılda Ticaret Yolları Üzerinde Türk-Portekiz Rekâbet ve İlişkileri*". İÜEF. Tarih Dergisi* 31:65-146.

Şahbaz, Davut (2023). *Pakistan Tarihi.* İstanbul: Ötüken Yayınları.